

បទដ្ឋានជីវិតរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ *The Buddhist's life standard*

បទដ្ឋានជីវិតរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ សរុបតាមពុទ្ធវចនៈបានដូចតទៅ:

The Buddhist's life standards can be summarized according to the Buddha's words as follows:

មូលដ្ឋានគ្រឹះជីវិត

រៀបចំជីវិត និង សម្ពន្ធភាពក្នុងសង្គម អោយជាមូលដ្ឋានគ្រឹះដែលរឹងមាំ ដោយវិន័យរបស់គ្រហស្ថ ដូចតទៅ:

Life's Foundation

Organizing One's life and social relationships so that they become a solid foundation with the layman's code of discipline, as follows:

ច្បាប់ទី ១ ច្បាប់ចម្រើនចិត្ត ១៤ ប្រការ

ក. រៀបរយកិលេស (កម្មដែលធ្វើអោយសៅហ្មង) ៤ គឺ

- ១) បាណាតិបាត ប្រទូសរាយរាងកាយ ផ្តាច់ផ្តិលជីវិត
- ២) អទិទ្ធាទាន លួចទ្រព្យគេ ល្មើសនឹងកម្មសិទ្ធិរបស់អ្នកដទៃ
- ៣) ការមេសុមិច្ឆាចារ ប្រព្រឹត្តខុសក្នុងកាម
- ៤) មុសាវាទា និយាយកុហកបោកប្រាស់

Law 1: Refrain from Fourteen kinds of evil.

A. Refraining from the four deeds that defile.

- 1. Killing, doing bodily harm or taking life.
- 2. Stealing, violating property rights.
- 3. Committing sexual misconduct.
- 4. Speaking falsely, lying and deceiving.

ខ. រៀបចំកម្មតិ (សេចក្តីលំអៀង) ៤ គឺ

- ១) ឆន្ទាគតិ លំអៀងព្រោះស្រឡាញ់
- ២) ទោសាគតិ លំអៀងព្រោះស្អប់
- ៣) ភយាគតិ លំអៀងព្រោះខ្លាច
- ៤) មោហាគតិ លំអៀងព្រោះល្ងង់

B. Refraining from the four kinds of biased conduct.

1. Biased conduct on account of like.
2. Biased conduct on account of dislike.
3. Biased conduct on account of fear.
4. Biased conduct on account of foolishness.

គ. វៀរចាកអបាយមុខ (ផ្លូវនៃសេចក្តីវិនាសទ្រព្យ អាចមានជីវិត) ៦ យ៉ាង គឺ

- ១) សេពសុរា និងគ្រឿងញៀន
- ២) ចូលចិត្តដើរលេងយប់
- ៣) ចូលចិត្តដើរមើលមហោស្រព
- ៤) ជាប់ចិត្តនឹងល្បែងភ្នាល់
- ៥) សេពគប់មិត្តអាក្រក់
- ៦) រវល់តែខ្លួនច្រអូស

C. Avoiding the six channels to ruin.

1. Being addicted to drink and drugs.
2. Always revelling in nightlife.
3. Being bent on entertainment.
4. Being addicted to gambling.
5. Consorting with evil friends.
6. Being chronically lazy.

១. សេពសុរា និង គ្រឿងញៀន មានទោស ៦ យ៉ាង

1. To be addicted to drink and drugs, which has six hazards:

១. អស់ទ្រព្យទៅដោយឃើញប្រត្យក្ស
1. Actual loss of wealth
២. បង្កការឈ្លោះទាស់ទែង
2. Increase of quarrels
៣. ជាប្រភពនៃរោគ
3. Liability to disease
៤. ខូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះកិត្តិយស
4. Source of disgrace
៥. ធ្វើអោយគ្មានការអៀនខ្ជាស់
5. Indecent exposure
៦. ធ្វើអោយកំលាំងបញ្ញាចុះខ្សោយ
6. Weekend intelligence

២. ចូលចិត្តដើរលេងយប់ មានទោស ៦ យ៉ាង

2. To be always revelling in nightlife, which has six hazards:

១. ឈ្មោះថាមិនរក្សាខ្លួន

1. He him self is without guard and protection.
២. ឈ្មោះថាមិនរក្សាប្រពន្ធកូន
2. So also are his wife and children.
៣. ឈ្មោះថាមិនរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិ
3. So also his property.
៤. ជាទីរង្ស៊ីសង្ស័យ
4. He is liable to be suspect of crimes.
៥. ជាចំនុចអោយគេប្រកាន់ទោស ឬ មូលបង្កាច់
5. He is the subject of false rumours.
៦. បានសេចក្តីលំបាកក្តៅក្រហាយច្រើន
6. He will meet a lot of troubles
៣. ចូលចិត្តដើរមើលមហោស្រព មានទោសដោយធ្វើអោយខាតការងារ ព្រោះចិត្តគិតខ្លាយខ្ពស់

ព្រមទាំងខាតពេលវេលាពេលទៅមើលការសំដែងនោះៗ ដូចជា រាំទីណា ច្រៀងទីណា ប្រគំតន្ត្រីទីណា ទៅទីនោះ ។

3. To be bent on entertainment, which has a harmful effect on work because one is always preoccupied with forms of entertainment and wasting time frequenting them: where there is dancing, singing, or music, there one goes.

៤. ជាប់ល្បែងភ្នាល់ មានទោស ៦ យ៉ាង

4. To be addicted to gambling, which has six hazards:

១. កាលឈ្នះរមែងបង្កអោយមានពៀរ
1. As winner he begets hatred.
២. ពេលចាញ់ រមែងសោកស្តាយទ្រព្យ
2. As loser he regrets his lost money
៣. ទ្រព្យរមែងវិនាសទៅ
3. There is actual loss of wealth.
៤. ចូលទីប្រជុំគ្មានអ្នកជឿសំដី
4. His word has no weight in an assembly.
៥. ជាទីមើលងាយរបស់មិត្តភក្តិ
5. He is scorned by his friend and companions.
៦. មិនជាទីពេញចិត្តនៃអ្នកដែលនឹងរកកូនក្រុងអោយកូនរបស់គេ ព្រោះគេយល់ថា អ្នកជាប់ល្បែងភ្នាល់ នឹងចិញ្ចឹមប្រពន្ធកូនមិនរស់ ។
6. He is not sought after by those who want to marry their daughters, for they would say that a gambler cannot afford to keep a wife.

៥.សេពគប់មិត្តអាក្រក់ មានទោសធ្វើអោយក្លាយទៅជាមនុស្សអាក្រក់ ដូចមនុស្សដែលខ្លួនសេពគប់ ទាំង ៦ ប្រភេទ គឺ មានមិត្តដែលដឹកនាំអោយក្លាយជា អ្នកលេងល្បែងភ្នាល់ អ្នកលេងស្រី អ្នកផឹកស្រា អ្នកបន្លំរបស់ប្តូម អ្នកឆបោក និង អ្នកលួចឆក់ដណ្តើមយកទ្រព្យគេ ។

5. To consort with evil people, which has the harmful effect of turning one into an evil person just like any of the six kinds of evil persons one associates with: that is, having friend that lead one into becoming a gambler, a womanizer, a drunkard, a forger, a trickster or a hood.

៦. រវល់តែខ្លួនច្រអូស មានទោសធ្វើអោយលើកហេតុផ្សេងៗមកជា ខ អាង គេចវេះពេលវេលា មិនធ្វើការងារ ទ្រព្យថ្មីក៏មិនកើតឡើង ទ្រព្យដែលមាននៅក៏អស់ទៅ គឺនាំអោយអាងហេតុទាំង ៦ យ៉ាងថា រងាពេក ក្តៅពេក ត្រឹកពេក ល្អាចពេក ឃ្នានពេក ឆ្អែតពេក ហើយមិនទៅធ្វើការ ។

6. To be chronically lazy, which has the harmful effect of causing one to give all kinds of excuses for putting off the work that should be done; new wealth does not arise, and old wealth dissipates. The six excuses for not work are “too cold” “too hot” “too late” “too early” “too hungry” and “too full.”

ច្បាប់ទី ២ ត្រូវបដើមទុនជីវិត ២ ផ្លូវ

ក. ជ្រើសរើសសេពគប់មនុស្ស ដើម្បីដឹកនាំជីវិតទៅក្នុងផ្លូវនៃសេចក្តីចម្រើនរុងរឿង និងស្ថាបនា ដោយចៀសវាងមិត្ត ក្លែងក្លាយ សេពគប់តែមិត្តពិតប្រាកដ គឺ:

ក) ស្គាល់លក្ខណៈ មិត្តក្លែងក្លាយ ឬ សត្រូវដែលមកក្នុងរូបភាពជាមិត្ត (មិត្តបដិរូប)

១. មនុស្សគិតតែពីខាងបាន មានតែជញ្ជូនយករបស់មិត្តទៅ មានលក្ខណៈ៤ យ៉ាង

- ១) គិតតែពីខាងបានតែម្យ៉ាង
- ២) អោយតិច គិតបងចង់បានច្រើន
- ៣) មានភ័យដល់ខ្លួន ទើបមកជួយកិច្ចការរបស់មិត្ត
- ៤) សេពគប់មិត្ត ព្រោះឃើញតែប្រយោជន៍ខ្លួន

Law 2: Prepare resources for life on two fronts.

A. Choosing the people one associates with, in order to steer one’s life along a path that is prosperous and constructive, by avoiding false friends and associating only with true friends, as follows:

a) Being wise to the four kinds of false friends or enemies in the guise of friends:

- 1. The out-and-out robber, who only takes his friend, has four features:
  - 1. He thinks only of getting.
  - 2. He gives little in the hope of getting much.
  - 3. Only when he is in danger does he help his friend out.
  - 4. He associates with his friend only for his own profit.

២. មនុស្សល្អតែសំដី មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង

- ១) លើកយកតែរឿងដែលកន្លងហើយមកនិយាយ
- ២) អាងយកតែរឿងរ៉ាវដែលមិនទាន់មានមកនិយាយ
- ៣) សង្គ្រោះដោយរបស់ដែលគ្មានប្រយោជន៍
- ៤) ពេលមិត្តមានកិច្ចធុរៈ ពីងពាក់ផងពុំបាន

2. The smooth talker has four features:

- 1. He talks only of what is done and gone.
- 2. He talks only of what has not yet come.
- 3. He offers help that is ineffectual.
- 4. When his friend needs a hand, he makes excuses.

៣. មនុស្សប្រចុបប្រចែង (អែបអប) មានលក្ខណៈ៤ យ៉ាង

- ១) ធ្វើល្អក៏បណ្តោយតាម
- ២) ធ្វើអាក្រក់ក៏បណ្តោយតាម
- ៣) ចំពោះមុខសរសើរ
- ៤) កំហុំមុខនិន្ទា

3. The flatterer has four features:

- 1. He consents to [his friend's] doing wrong.
- 2. He consents to his doing right.
- 3. He sings his praises to his face.
- 4. He runs him down behind his back.

៣. មនុស្សបបួលក្នុងផ្លូវវិនាស មានលក្ខណៈ ៤យ៉ាង

- ១) បបួលជាគូកនផឹកទឹកស្រវឹង
- ២) បបួលជាគូកនដើរលេងយប់
- ៣) បបួលជាគូកនដើរមើលល្បែងរាំរែក ឬមហោស្រព
- ៤) បបួលជាគូកនដើរលេងល្បែងភ្នាល់

4. The leader to ruin has four feature:

- 1. He is a companion in drinking.
- 2. He is a companion in nightlife.
- 3. He is a companion in frequenting shows and fairs.
- 4. He is a companion in gambling.

ខ. ស្គាល់ពីមិត្តពិតប្រាកដ ឬ មិត្តចិត្តស្មោះ (សុហទមិត្ត) ៤ ប្រភេទ

១. មិត្តមានឧបការៈ មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង

- ១) ពេលមិត្តធ្វេសប្រហែស ជួយការពារមិត្ត
- ២) ពេលមិត្តធ្វេសប្រហែស ជួយរក្សាការពារទ្រព្យសម្បត្តិមិត្ត
- ៣) ពេលមានភ័យអាសន្ន អាចជាទីពឹងពំនាក់បាន

៤) ពេលមានកិច្ចការចាំបាច់ ជួយចេញទ្រព្យអោយ លើសពីការពឹងពាក់

b) Knowing of the four kinds of true friends or friends at heart:

1. The helping friend has four features:

- 1. When his friend is off guard, he guards him.
- 2. When his friend is off guard, he guards his property.
- 3. In times of danger, he can be a refuge.
- 4. In times of need, he gives more than asked for.

២. មិត្តរួមសុខរួមទុក្ខ មានលក្ខណៈ ៤ យ៉ាង

- ១) ប្រាប់អាទិកំហុសដល់មិត្ត
- ២) រក្សាអាទិកំហុសរបស់មិត្ត
- ៣) មានភ័យអន្តរាយ មិនបោះបង់មិត្តចោល
- ៤) សូម្បីតែជីវិតក៏អាចលះបង់ដើម្បីមិត្តបាន

2. The friend through thick and thin has four features:

- 1. He confides in his friend.
- 2. He keeps his friend's secrets.
- 3. He does not desert his friend in times of danger.
- 4. He will give even his life for his friend's sake.

៣. មិត្តប្រាប់ប្រយោជន៍ មានលក្ខណៈ៤ យ៉ាង

- ១) ហាមមិនឱ្យមិត្តធ្វើអំពើអាក្រក់
- ២) ណែនាំគាំទ្រ អោយតាំងនៅក្នុងសេចក្តីល្អ
- ៣) អោយមិត្តបានស្តាប់នូវអ្វីដែលមិនធ្លាប់បានស្តាប់
- ៤) ប្រាប់ផ្លូវឋានសួគ៌(ផ្លូវសុខចម្រើន) ដល់មិត្ត

3. The good counsellor has four features:

- 1. He restrains his friend from doing evil or harm.
- 2. He encourages him in goodness.
- 3. He makes known to his friend what he has not heart before.
- 4. He points out the way to prosperity and happiness.

៤.មិត្តមានចិត្តអាណិតអាសូរ មានលក្ខណៈ៤ យ៉ាង

- ១) មិនត្រេកអរ ក្នុងពេលមិត្តមានសេចក្តីទុក្ខ
- ២) ត្រេកអរ ក្នុងពេលមិត្តមានសេចក្តីសុខចម្រើន
- ៣) ហាមឃាត់មនុស្សដែលនិយាយរិះគន់មិត្ត
- ៤) លើកសរសើរមនុស្សដែលនិយាយលើកមិត្ត

4. The loving friend has four features:

- 1. When his friend is unhappy, he commiserates.
- 2. When his friend is happy, he is happy for him.
- 3. When others criticize his friend, he comes to his defense.

4. When others praise his friend, he joins in their praise.

ខ. បែងចែកទ្រព្យ គឺ ព្យាយាមរក ព្យាយាមធ្វើ ព្យាយាមសន្សំសំចៃ តាមសម្មាសម្ពុទ្ធិ អោយទ្រព្យសម្បត្តិកើតកើន ដូចឃ្មុំ ធ្វើសំបុក ឬ ដូចកណ្តៀវពូនដំបូក ហើយដាក់គំរោងនៃការចាយវាយ ដូចតទៅ:

- ⊙ មួយភាគ ចិញ្ចឹមខ្លួន ក្រុមគ្រួសារ អ្នកនៅក្នុងបន្ទុក និងកសាងអំពើល្អ
- ⊙ ពីរភាគ ធ្វើដើមទុនប្រកបមុខរបរផ្សេងៗ
- ⊙ មួយភាគ រក្សាទុកប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រាចាំបាច់

B. Allocating one's wealth by being diligent in earning and saving righteously so that wealth increases, as bees make their hive or termites make their mound, and by planning expenditure as follows:

1. One portion to be used for supporting oneself, one's family and dependents, and for doing good works.
2. Two portions to be used for investment.
3. Another portion to be put aside for future needs.

ច្បាប់ទី ៣ អក្ខរសម្ពុទ្ធិភាពក្នុងទិសទាំង ៦

ក. ថ្វាយបង្គំទិសជុំវិញខ្លួន ដោយបំពេញតួនាទីចំពោះបុគ្គលដែលជាប់ទាក់ទងនឹងខ្លួនអោយត្រឹមត្រូវតាមឋានៈទាំង៦ គឺ:

Law 3: Maintain one's relations toward the six directions.

A. Making reverence in the directions around one by performing the duties toward the people related to one in due accordance to their six positions:

ទិសទី ១ ក្នុងឋានៈជាបុត្រធីតា គប្បីគោរពមាតា បិតា ដែលប្រៀបដូចជា ទិសខាងមុខ (ទិសបូព៌) ដូច្នោះ

១. លោកបានចិញ្ចឹមយើងមកហើយ ចិញ្ចឹមលោកវិញ
២. ជួយធ្វើកិច្ចការរបស់លោក
៣. ទំនុកបំរុងវង្សត្រកូល (មិនអោយអាប់ឱន)
៤. ប្រតិបត្តិខ្លួនអោយសមគួរជាអ្នកទទួលមរតក
៥. កាលលោកធ្វើកាលកិរិយាទៅហើយ ធ្វើបុណ្យឧទ្ទិសផលជូនលោក

First direction: as a son or daughter, one should honour one's parents, who are compared to the "forward direction," in the following ways:

1. Having been raised by them, one looks after them in return.
2. One helps them in their business and work.
3. One continues the family line.
4. One conducts oneself as is proper for an heir.
5. After their death, one makes offerings, dedicating the merit to them.

មាតាបិតា គប្បីសង្គ្រោះបុត្រធីតា តាមគោលប្រតិបត្តិ ដូច្នោះ

១. ហាមប្រាមការពារ មិនអោយធ្វើអំពើអាក្រក់
២. ថែរក្សាអប់រំ អោយតាំងនៅក្នុងសេចក្តីល្អ

- ៣. អោយសិក្សាសិល្បវិជ្ជា
- ៤. រៀបចំកូនអោយមានគូគ្រងដែលសមគួរ
- ៥. ប្រលតល់ទ្រព្យសម្បត្តិអោយក្នុងសម័យដ៏គួរ

Parents help their children by:

- 1. Cautioning and protecting them from evil.
- 2. Nurturing and training them in goodness.
- 3. Providing an education.
- 4. Seeing to it that they obtain suitable spouses.
- Bequeathing the inheritance to them at the proper time.

ទិសទី ២ ក្នុងឋានៈជាសិស្ស គប្បីធ្វើការគោរពគ្រូអាចារ្យ ដែលប្រៀបដូចជាទិសខាងស្តាំ (ទិសទក្សិណ) ដូច្នោះ

- ១. ក្រោកឈរទទួល សំដែងការគោរព
- ២. ចូលទៅរក ដើម្បីទំនុកបំរុង បំរើ ពិភាក្សា សាកសួរ ទទួលការណែនាំ ជាដើម
- ៣. ស្តាប់បង្គាប់ដោយល្អ ចេះស្តាប់អោយកើតបញ្ញា
- ៤. ជួយឧបដ្ឋាក បំរើលោក
- ៥. រៀនសិល្បវិជ្ជាដោយគោរព និងស្មោះអស់ពីចិត្ត យកភាពប្រាកដប្រជា ជាកិច្ចសំខាន់

Second direction: as a student, one should show respect to one's teacher, as the "right direction." as follows:

- 1. One rises to greet the teacher and shows respect to them.
- 2. One approaches the teacher to attend him, serve him, to consult, query and receive advice from him, etc.
- 3. One hearkens well so as to gain understanding.
- 4. One serve the teacher and runs errands for him.
- 5. One learns the subject respectfully and earnestly, giving the task of learning its due importance.

គ្រូអាចារ្យ សង្គ្រោះសិស្ស តាមគោលប្រតិបត្តិ ដូច្នោះ

- ១. ប្រៀនប្រដៅអប់រំសិស្សអោយជាមនុស្សល្អ ។
- ២. បង្ហាត់បង្រៀនសិស្សអោយបានយល់ច្បាស់ ។
- ៣. បង្រៀនសិល្បវិជ្ជាអោយអស់ចំណេះ មិនលាក់ទុក ។
- ៤. សរសើរលើកតំកើងសេចក្តីល្អ និងសមត្ថភាពរបស់សិស្ស អោយលេចធ្លោឡើង ។
- ៥. ធ្វើសេចក្តីការពារក្នុងទិសទាំងឡាយ គឺ បង្ហាត់អោយសិស្សចេះប្រើវិជ្ជាចិញ្ចឹមជីវិតបានពិតប្រាកដ ចេះប្រព្រឹត្តខ្លួនអោយបានល្អ ដែលជាការធានាអោយជីវិតប្រសើរ ប្រព្រឹត្តទៅដោយសុភមង្គល និង សុខចំរើន ។

A teacher supports his students by:

- 1. Teaching and training them to be good
- 2. Guiding them to thorough understanding.

3. Teaching the subject in full.
4. Encouraging and praising his students' goodness and abilities.
5. Providing a protection for all direction; that is, teaching and training them so that they can actually use their learning to make a living and know how to conduct themselves well, having a guarantee for smoothly leading a good life and attaining happiness and prosperity.

ទិសទី ៣ ក្នុងឋានៈជាស្វាមី គប្បីផ្តល់កិត្តិយស ទំនុកបំរុងភរិយា ដែលប្រៀបដូចជាទិសខាងក្រោយ (ទិសបស្ចឹម) ដូច្នោះ

១. លើកតម្កើង ផ្តល់កិត្តិយសអោយសមឋានៈជាភរិយា ។
២. មិនប្រមាថ មើលងាយ ។
៣. មិនក្បត់ចិត្តភរិយា ។
៤. ប្រគល់ភារៈជាធំក្នុងកិច្ចការផ្ទះ ។
៥. រកគ្រឿងតែងខ្លួនមកអោយ ជារង្វាន់តាមកាល ។

Third direction: as a husband, one should honor and supports one's wife, compared to the "rearward direction." as follow:

1. One honors her in accordance with her status as wife.
2. One does not disparage her.
3. One does not commit adultery.
4. One keeps her control of household concerns.
5. One gives her occasional gifts of ornaments and clothing.

ភរិយា សង្គ្រោះស្វាមីតាមគោលប្រតិបត្តិ ដូច្នោះ

១. ចាត់ចែងការងារផ្ទះដោយល្អ ។
២. សង្គ្រោះញាតិមិត្តទាំងសង្វាងដោយល្អ ។
៣. មិនក្បត់ចិត្តប្តី ។
៤. រក្សាទ្រព្យសម្បត្តិដែលប្តីរកមកបាន ។
៥. ឧស្សាហ៍ មិនខ្ជិលច្រអូសក្នុងកិច្ចការទាំងពួង ។

A wife supports her husband by:

1. Keeping the household tidy.
2. Helping the relations and friends of both sides.
3. Not committing adultery.
4. Safeguarding any wealth that has been acquired.
5. Being diligent in all her work.

ទិសទី ៤ ក្នុងឋានៈជាមិត្តភក្តិ គប្បីប្រតិបត្តិចំពោះមិត្តភក្តិ ដែលប្រៀបដូចជាទិសខាងឆ្វេង (ទិសឧត្តរ) ដូច្នោះ

១. ចែកចាយរបស់ខ្លួនដែលសមគួរឱ្យ ។
២. ពោលពាក្យពិរោះទន់ភ្លន់ ។
៣. ប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ឱ្យ ។

៤. ជាអ្នកមានខ្លួនស្មើនឹងមិត្ត រួមសុខរួមទុក្ខជាមួយគ្នា ។

៥. មានចិត្តស្មោះត្រង់ ។

Fourth direction: *as a friend, one should conduct oneself toward one's friends, as the "left direction," as follows:*

1. One shares with them.
2. One speaks kindly to them.
3. One helps them.
4. One is constant through their ups and downs.
5. One is faithful and sincere.

មិត្តភក្តិ សង្គ្រោះតប តាមគោលប្រតិបត្តិ ដូច្នោះ

១. ពេលមិត្តធ្វេសប្រហែស ជួយរក្សាការពារមិត្ត ។
២. ពេលមិត្តធ្វេសប្រហែស ជួយរក្សាការពារទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មិត្ត ។
៣. ពេលមានភ័យ ជាទីពឹងពាក់បាន ។
៤. មិនបោះបង់ចោលគ្នា ក្នុងវេលាមានទុក្ខលំបាក ។
៥. រាប់អានរហូតដល់វង្សត្រកូលរបស់មិត្ត ។

Friends reciprocate by:

1. Protecting their friend when he is off guard.
2. Protecting their friend's property when he is off guard.
3. Being a refuge in times of danger.
4. Not deserting their friend in times of need.
5. Respecting their friend's family and relations.

ទិសទី ៥ ក្នុងឋានៈជាចៅហ្វាយនាយ គប្បីទំនុកបំរុង អ្នកបំរើ និង កម្មករ ដែលប្រៀបដូចជា ទិសខាងក្រោម

(ហេដ្ឋិមទិស) ដូច្នោះ

១. ចាត់ចែងកិច្ចការអោយសមតាមគួរដល់ កំលាំង ភេទ វ័យ និងសមត្ថភាព ។
២. អោយថ្លៃឈ្នួល រង្វាន់អោយសមតាមគួរដល់ការងារ និង ជីវភាព ។
៣. ផ្តល់សុខមាលភាពល្អ មានជួយរក្សាព្យាបាលក្នុងពេលឈឺថ្កាត់ ជាដើម ។
៤. បានរបស់អ្វីពិសេសប្លែកក៏ចែករំលែកអោយ ។
៥. អោយមានថ្លៃឈប់សំរាក និងកំសាន្តសប្បាយតាមកាលគួរ ។

Fifth direction: *as an employer, one should support one's servants and employees, as the "lower direction," as follows:*

1. One assigns them work in accordance with their strength, sex, age, and abilities.
2. One pays them wages commensurate with their work and adequate for their livelihood.
3. One grants them fringe benefits by, for example, providing medical care in times of sickness.

- 4. One shares with them a portion of any special profits that may accrue.
- 5. One gives them appropriate holidays and time to rest.

អ្នកបំរើ និង កម្មករ ប្រតិបត្តិចៅហ្វាយនាយ ដូច្នោះ

- ១. ចាប់ផ្តើមធ្វើការងារមុនចៅហ្វាយនាយ ។
- ២. ឈប់ធ្វើការ ក្រោយចៅហ្វាយនាយ ។
- ៣. កាន់យកតែរបស់ដែលចៅហ្វាយនាយឱ្យ ។
- ៤. ធ្វើការងារអោយមានរបៀបរៀបរយ និងកាន់តែប្រសើរឡើង ។
- ៥. នាំសេចក្តីល្អរបស់ចៅហ្វាយ និងការងារទៅផ្សព្វផ្សាយក្នុងទីដទៃ ។

A servant or employee helps his employer by:

- 1. Starting work before him.
- 2. Stopping work after him.
- 3. Taking only what is given by his employer.
- 4. Doing his job well and seeking ways to improve on it.
- 5. Spreading a good reputation about his employer and his business.

ទិសទី ៦ ក្នុងឋានៈជាពុទ្ធសាសនិកជន គប្បីសំដែងការគោរពចំពោះព្រះសង្ឃ ដែលប្រៀបដូចជាទិសខាងលើ

(ឧបរិមទិស) ដូច្នោះ

- ១. ធ្វើអ្វី ក៏ធ្វើប្រកបដោយមេត្តា ។
- ២. និយាយអ្វី ក៏និយាយប្រកបដោយមេត្តា ។
- ៣. គិតអ្វី ក៏គិតប្រកបដោយមេត្តា ។
- ៤. ទទួលស្វាគមន៍ដោយពេញចិត្ត ។
- ៥. ឧបត្ថម្ភដោយបច្ច័យ ៤ ។

Sixth direction: as a Buddhist, one should show respect to the monks, as the “upper direction,” as follows:

- 1. One acts toward them with goodwill.
- 2. One speaks to tem with goodwill.
- 3. One thinks of tem with goodwill.
- 4. One receives them willingly.
- 5. One supports them with the four requisites [alms food, robes, shelter and medicine.]

ព្រះសង្ឃ អនុគ្រោះ គ្រហស្ថតាមគោលប្រតិបត្តិ ដូច្នោះ

- ១. ហាមប្រាម ប្រៀនប្រដៅអោយរៀនចាកអំពើអាក្រក់ ។
- ២. ណែនាំ ប្រៀនប្រដៅអោយតាំងនៅក្នុងសេចក្តីល្អ ។
- ៣. អនុគ្រោះដោយបំណងល្អ ។
- ៤. អោយបានស្តាប់ធម៌ ដែលមិនធ្លាប់បានស្តាប់ ។

៥. ប្រាប់ផ្លូវឋានសួគ៌ ចង្អុលបង្ហាញវិធីចិញ្ចឹមជីវិត អោយជួបប្រទះសេចក្តីសុខចម្រើន ។

Monks help lay people by:

1. Enjoining them from evil actions.
2. Encouraging them in goodness.
3. Assisting them with kind intentions.
4. Making known to them things not heard before.
5. Explaining and clarifying those things they have already heard.
6. Pointing out the way to heaven, teaching them the way to happiness and prosperity.

គ. ជួយសង្គ្រោះមនុស្សគ្រប់គ្នា ដោយរួមស្ថាបនា ផ្សះផ្សាសង្គម អោយមានសាមគ្គី និង ឯកភាព តាមគោលនៃ

សង្គហវត្ថុ ៤ យ៉ាង គឺ:

១. ទាន បែងវត្ថុរបស់ខ្លួនដល់មនុស្សដែលគួរអោយ (ជួយដោយលុយ ឬដោយរបស់) ។
២. បិយវាចា ពោលវាចាពីរោះ (ជួយដោយសំដី) ។
៣. អត្តចរិយា ធ្វើប្រយោជន៍ដល់អ្នកដទៃ (ជួយដោយកំលាំងពលកម្ម) ។
៤. សមានត្តតា ភាពជាអ្នកមិនប្រកាន់ខ្លួន (ជួយចូលរួមស្ថាបនា និងដោះស្រាយបញ្ហា) ។

C. Helping all people by joining in constructively creating social harmony and unity according to the four principles for helpful integration, which are:

1. Dana: giving, sharing (helping through money and material goods).
2. Piyavaca: amicable speech (helping through words).
3. Atthacariya: helpful action (helping through physical effort).
4. Samanattata: participation (helping through participation in constructive action and problem solving).

សីល ៥

The Five Precepts

១. វៀរចាកបាណាតិបាត ចៀសវាងការសំលាប់កាប់ប្រហារ មិនប្រទូសរាយជីវិត ឬរាងកាយ ។

1. **Abstaining from Killing:** not taking life or doing bodily harm.

២. វៀរចាកអទិន្នាទាន ចៀសវាងការលួច ឆក់ ដណ្តើម ឬប្រទូសរាយចំពោះទ្រព្យ

សម្បត្តិរបស់អ្នកដទៃ ។

2. **Abstaining from taking what is not given:** not stealing, pilfering or filching; not violating [others'] properties.

៣. វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆារ ចៀសវាងការប្រព្រឹត្តិខុសក្នុងកាម មិនប្រព្រឹត្តកន្លងចំពោះ

មនុស្សដែលគេស្រលាញ់ និងមនុស្សដែលគេហ្សែងហែងរក្សា ដែលជាការបំផ្លាញនូវកិត្តិយស

និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ រហូតដល់ធ្វើអោយវង្សត្រកូលរបស់គេមានការច្របូកច្របល់ ។

3. **Abstaining from sexual misconduct:** not violating the love or cherished ones of others, thereby destroying their honour and dignity and confusing their family lines.

៤. **វៀរចាកមុសាវាទ** ចៀសវាងការនិយាយកុហកបោកប្រាស់ មិនប្រទូសរាយគេ
ឬប្រយោជន៍សុខរបស់គេដោយវាចា ។

4. **Abstaining from lying:** not telling lies or using deceptive speech; not violating other people or their interests through speech.

៥. **វៀរចាកសុរាមេរ័យ** មិនផឹកសុរា និងមេរ័យ ដែលជាហេតុអោយកើតសេចក្តីប្រមាទ បង្កការខូចខាត
ភ្លាំងភ្លាត់ ព្រោះខ្វះសតិ ដូចជា ធ្វើអោយកើតឧបត្តិហេតុផ្សេងៗ សូម្បីយ៉ាងហោច
ក៏ជាអ្នកគំរាមកំហែង(ធ្វើអោយប៉ពាល់) ចំពោះអារម្មណ៍នឹងន និង សុវត្ថិភាពរបស់អ្នករួមសង្គម ។

5. **Abstaining from alcohol and intoxicants:** not taking wines, liquor, intoxicants or addictives, which are causes for heedlessness and drunkenness, and lead to damage and blunders such as accidents due to lack of mindfulness. An intoxicated person at least threatens the sense of security and well-being of fellow community members.

សីល ៨

the Eight Precepts

១. **បាណតិបាតា វេរមណី** វៀរចាកការសំលាប់សត្វ ។

1. To abstain from taking life

២. **អទិន្នាទានា វេរមណី** វៀរចាកការកាន់យករបស់ដែលគេមិនបានឱ្យដោយកាយ ឬវាចា ។

2. To abstain from taking what is not given.

៣. **អប្រហូចរិយា វេរមណី** វៀរចាកការសេពមេចុនធម្ម គឺការរួមប្រវេណី ។

3. To abstain from unchastity or sexual intercourse.

៤. **មុសាវាទា វេរមណី** វៀរចាកការនិយាយកុហក ។

4. To abstain from false speech.

៥. **សុរាមេរ័យមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា វេរមណី** វៀរចាកការផឹកទឹកស្រវឹង គឺសុរានិងមេរ័យ ដែលជាទី
តាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ ។

5. To abstain from intoxicants causing heedlessness.

៦. **វិកាលភោជនា វេរមណី** វៀរចាកការបរិភោគអាហារក្នុងវេលាវិកាល ។

6. To abstain from untimely eating.

៧. **នច្ចតិវាទិតវិសុកទស្សនមាលាគន្ធិវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា វេរមណី** វៀរចាកការរាំ

ច្រៀង ប្រគុំតន្ត្រី មើលល្បែងរាំរែក ដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌, ការទ្រទ្រង់នូវកម្រងផ្កា
គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប ដែលប្រើប្រាស់សំរាប់ ជាគ្រឿងប្រដាប់ តាក់តែង ស្អិតស្អាងរាងកាយ ។

7. To abstain from dancing, singing, music and unseemly shows, from wearing garlands, smartening with scents and embellishment with unguents).

៨. ឧច្ចាសនមហាសយនា វេរមណី វៀរចាកការប្រើប្រាស់ទីដេកទីអង្គុយ ខ្ពស់ហួសប្រមាណ ។

7. To abstain from the use of high and large luxurious couches)

សីល១០

the Ten Precepts

(ពីសិក្ខាបទ ទី ១ ដល់ទី ៦ មានសិក្ខាបទដូចក្នុងសីល ៨ ដែរ ឯសិក្ខាបទទី៧ បំបែកជាពីរ) ដូច្នោះ

៧. នច្ចតីតវាទិតវិស្វកទស្សនា វេរមណី វៀរចាកការរាំ ច្រៀង ប្រគំតន្ត្រី មើលល្បែងរាំវែក

ដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ ។

7. To abstain from dancing, singing, music and unseemly shows.

៨. មាណគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា វេរមណី វៀរចាកការ ទ្រទ្រង់នូវ កំរងផ្កា គ្រឿងក្រអូប

គ្រឿងលាប ដែលប្រើប្រាស់ជាគ្រឿងប្រដាប់តាក់តែងរាងកាយ ។

8. To abstain from wearing garlands, smartening with scents, and embellishment with unguents.

៩. ឧច្ចាសនមហាសយនា វេរមណី វៀរចាកការប្រើប្រាស់ទីដេកទីអង្គុយ ខ្ពស់ហួសប្រមាណ ។

9. To abstain from the use of high and large luxurious couches)

១០. ជាតរូបរជតប្បុជិត្តហណា វេរមណី វៀរចាកការទទួលយក មាស និង ប្រាក់ ។

10. To abstain from accepting gold and silver.

ពហ្មវិហារធម៌ ៤

Four Divine Abidings

១. មេត្តា សេចក្តីស្រឡាញ់ គឺ បំណងល្អ មានមេត្តិតិច្ច ចង់ជួយមនុស្សគ្រប់គ្នាអោយបានទទួល

ប្រយោជន៍ និងសេចក្តីសុខ ។

1. **Loving kindness:** goodwill and amity, the wish to help all people attain benefit and happiness.

២. ករុណា សេចក្តីអាណិតអាសូរ គឺ ចង់ជួយសង្គ្រោះអ្នកដទៃឱ្យផុតពីសេចក្តីទុក្ខ

ដោះទុក្ខលំបាកក្តៅក្រហាយ របស់មនុស្សសត្វ ។

2. **Compassion, Pity:** the desire to help other people escape from the sufferings, the determination to free all beings, both human and animal, of their hardships and miseries.

៣. មុទិតា សេចក្តីរីករាយត្រេកអរតាម ពេលឃើញអ្នកដទៃបានសុខ ក៏មានចិត្តសប្បាយ រីករាយ

ពេលឃើញអ្នកដទៃប្រព្រឹត្តល្អបានជោគជ័យ និង រីកចំរើនក៏បណ្តោយត្រេកអរតាម
ហើយពេញចិត្តនឹងជួយគាំទ្រពួកគេ ។

3. **Appreciative gladness:** when seeing others happy, one feels glad when seeing others do good actions or attain success and advancement, one responds with gladness and is ready to help and support them.

៤. **ឧបេក្ខា** ការមានចិត្តជាកណ្តាល គឺសម្លឹងមើលតាមការពិត ស្មើៗ នឹងន ទៀងត្រង់ដូចជា ជញ្ជីង
យល់ថាការដែលបុគ្គលបានទទួលផលល្អ ឬ អាក្រក់ គឺសមគួរដល់ហេតុដែលខ្លួន ប្រព្រឹត្ត
ព្រមវិនិច្ឆ័យ ដាក់ខ្លួន និងអនុវត្តទៅតាម គោលការណ៍ ហេតុផល និងយុត្តិធម៌ ។

4. **Equanimity:** seeing things as they are with a mind that is even, steady, firm and fair like a pair of scales, understanding that all beings experience good and evil in accordance with the causes they have created, ready to judge, position oneself and act in accordance with principles, reason and equity.

អរិយសច្ច ៤

The Four Noble Truths

- ១. ទុក្ខ សេចក្តីទុក្ខ, Suffering.
- ២. សមុទយ ហេតុអោយកើតទុក្ខ, Cause of Suffering.
- ៣. និរោធ សេចក្តីរលត់ទុក្ខ Cessation
- ៤. មគ្គ ផ្លូវនាំឱ្យរលត់ទុក្ខ Path leading to the Cessation (Eightfold Path)

អរិយមគ្គវេទ ៨ (អដ្ឋង្គិកមគ្គ)

The Noble Eightfold Paths

- ១. សម្មាទិដ្ឋិ ការយល់ត្រូវ, Right Understanding.
- ២. សម្មាសង្កប្ប ការត្រិះរិះត្រូវ, Right Thoughts.
- ៣. សម្មាវាចា ការពោលត្រូវ, Right Speech.
- ៤. សម្មាកម្មន្ត ការងារត្រូវ, Right Action.
- ៥. សម្មាអាជីវ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ, Right Livelihood.
- ៦. សម្មាវាយាម ការព្យាយាមត្រូវ, Right Effort.
- ៧. សម្មាសតិ ការរលឹកត្រូវ, Right Mindfulness.
- ៨. សម្មាសមាធិ ការតាំងចិត្តត្រូវ, Right Concentration.

*****

វាក្យស័ព្ទនិងឃ្លាប្រើក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា

Some vocabularies and phrases used in Buddhism

- កុដិ = Hut; Monk’s quarter; dormitory; a monk’s cell; bungalow
- កិលេស = defilement
- កុសល = wholesome; merit
- កតញ្ញូ = grateful
- កម្ម = deed; act
- កុលបុត្រ = clansman
- កាមតណ្ហា = craving for sensual pleasures
- ក្មេងវត្ត = temple boy; monastery pupil; a monk’s pupil
- ខាងខ្នើត = the waxing moon
- ខាងរនោច = the waning moon
- គ្រហស្ថ = householder; layman
- គ្រូសូត្រ = ordination-teacher; Act-Announcer; assistance
- គ្រូសូត្រស្តាំ = right assistance
- គ្រូសូត្រឆ្វេង = left assistance
- ចន្ទ័គតិ = lunar month
- ចាំវស្សា = keeping the Buddhist lent; Rains-residence
- ចីវរ, ចីពរ = the yellow robe; robe; the outer robe
- ចេតិយ = shrine
- ចៅអធិការ = the abbot; the chief of monastery
- ចង្កាន់ត្រង់ = Forenoon meal
- ឆាយា = identity card
- ជនពាល = fool
- ជាតិ = birth; rebirth
- ជាតិមុន = A previous birth; former life
- ជាតិមុខ = rebirth; re-existence; future life

- ជាតក = A birth story; the stories of the Buddha's previous life
- ជើងធូប (ប្រដាប់ដោតធូប) = incensory, censer
- ជរា = old age; decay
- ជើងបាត្រ = bowl-support; bowl-stand
- ជើងទ្រឿន = candlestick
- ឈាបនកិច្ច = cremation
- ឈាបនដ្ឋាន = crematorium
- ដូនតា = ancestor
- តណ្ហា = craving; desire
- ត្រាស់ដឹង = Enlightenment; to attain enlightenment
- ត្រៃចីវរ = Triple Robe; three garments
- ត្រៃរតន៍ = the three jewels, the three Gems; the Triple Gem
- ត្រៃបិដក = Pali canon; Tripitaka; the three Baskets
- ទក្ខិណានុប្បទាន = offering made to a monk or monks on behalf of the dead
- ទក្ខិណេយ្យបុគ្គល = one worthy of a donation
- ទេវតា = heavenly being; deity
- ច្រនិមិត្តសីមា = boundary marking stone
- ថេរៈ = senior monk
- ថេរី = senior nun
- ថេរានុត្តរៈ = senior monks in general
- ថ្ងៃកោរ = Saving Day; the eve of Buddhist holiday.
- ថ្ងៃចូលវស្សា = Rains-Entry Day
- ថ្ងៃសីល = the Buddhist holiday
- ថ្ងៃពេញបូណិមី = the full-moon day
- ថ្ងៃចេញវស្សា = Retreat-Ending Day
- ទិព្វចក្កុ = divine eye; heavenly eye; clairvoyance
- ទិព្វសោត = divine ear, heavenly ear; clairvoyance

ទាយក	= almsgiver, lay supporter, donor
ទាយិកា	= Female donor
ទិព្វ	= divine; heavenly
ទុក្ខតិ	= state of Unhappiness; woeful existences
ទេវរូប	= image of deity; idol
ទេវលោក	= heaven; celestial realm
ទេសនា	= sermon; instruction, discourses
ទៀន	= candle
ទៀនវស្សា	= Lenten candle
ទាន, ថាគ	= charity
ទឹកមន្ត	= consecrated water; blessing water; lustral water; holy water
ធម្មចក្រ	= wheel of the Doctrine
ធម្មាសនៈ	= the Dharma seat; pulpit
ធ្វើកិច្ចវត្តព្រឹក	= to perform morning chanting
ធ្វើកិច្ចវត្តល្ងាច	= to perform evening chanting
ធ្វើបុណ្យ	= merit-making; to make merit
ធូប	= incense-stick; joss-stick
នមស្សការ	= solution; veneration; homage
នរក	= hell; abyss; purgatory
បច្ច័យ(៤)	= (4) requisite(s): robes; clothing ចិវិវ, almsfood បិណ្ឌបាត, lodging សេនាសនៈ, medicine, medical equipment គិលានភេសជ្ជៈ.
បរលោក	= the world beyond; the other world; hereafter
បរទារកម្ម	= adultery
បាប	= evil; demerit; (adj.) wicked; demeritorious
បាត្រ	= bawl; alms-bawl
បារមី	= perfection
បាដិហារ្យ	= marvel; miracle

- បិតុយាត = Patricide
បិណ្ឌបាត = alms-gathering; almsround
បីតិ = enthusiasm
បុណ្យ = merit; meritorious action
បុណ្យសព = funeral
បុណ្យឈាបនកិច្ច = cremation ceremony
បុណ្យកថិន = the kathin ceremony; the Annual robe-presentation Ceremony;
post-retreat robe-presentation
បុណ្យឡើងផ្ទះ = house-warming ceremony
បុណ្យបង្កក់ផ្ទះ = house-blessing ceremony
បុណ្យបញ្ចុះសីមា = ground-breaking ceremony
បុណ្យភ្នំបិណ្ឌ = Festival of the Death; Pchum Ben festival
បុណ្យចូលវស្សា = the Buddhist Lent
បុណ្យចេញវស្សា = the End of the Buddhist Lent
បុណ្យអុំទូក = Water Festival
បុណ្យចូលឆ្នាំ = Khmer New Year
បុព្វការី = a previous benefactor
បណ្តែតប្រទីប = leaf-vessel floating
បុថុជ្ជន = worldlying
ប្រគេន = to present (sth to a monk) with the hand; to offer
ប្រោះព្រំ = to sprinkle
ប្រេត = a departed being; imp
ផលវិបាក = fruition; con
ព្យាធិ = affliction
ព្យាបាទ = ill-will; malevolence; aversion
ពហុស្សូត = well- taught man
ពទ្ធសីមា = consecrated area.
ពរ = boon; blessing; favour

- ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ = Fully Enlightened One
- ព្រះបច្ឆេកពុទ្ធ = hermit enlightened one
- ព្រះពុទ្ធច្រង់ផ្លូវ = Reclining Buddha
- ព្រះពុទ្ធរូប = the figure or statue of the Buddha; a Buddha image.
- ព្រះសង្ឃ = the order; the monk
- ពុទ្ធបរិស័ទ = the Buddhist assemble, the Buddhist.
- ពុទ្ធបាទ = the Buddha's footprint
- ពុទ្ធប្បវត្តិ = the life-story of the Buddha
- ពុទ្ធភាសិត = the Buddha's sayings
- ពុទ្ធសករាជ = the Buddhist Era (B-E)
- ពុទ្ធន្ទនរ = a Buddha-interval
- ពុទ្ធបញ្ញតិ = prohibition imposed by the Buddha
- ពុទ្ធនុញ្ញាត = permission of the Buddha
- ភត្តទ្រូសក៍ = issuer of meal
- ភវិតណ្ណា = craving for existence
- ភិក្ខុនិ = Buddhist nun
- មាតុយាត = matricide
- មាយបូជា = Worship on the Full Moon Day of the third Lunar month
in commemoration of the Great Assembly of Disciples.
- មារ = Evil One
- មានហិរិឱតប្បុរៈ = (adj.) conscientious
- មោឃបុរស = fool man
- រាសទេវតា = spirit house
- លាភ = acquisition
- លោកធម៌ = worldly condition; worldly vicissitudes
- លោកិយ = (adj.) worldly
- វត្ថុពន្ធន្រុង = chest belt
- វិច្ឆកុដិ(បង្គន់) = the water closet; privy

- វដ្តសង្សារ = the round of rebirth; the cycle of rebirth
- វិភវតណ្ហា = craving for non-existence
- វិន័យបិដក = the book of Discipline; the Discipline Basket
- វិសាខបូជា = the Buddhist New year the Festival of the May Full Moon.
- វិរតិ = abstinence
- វេយ្យាវច្ឆករ = attendant
- សុគតិ = Happy state; food bourn
- សំដែងអាបត្តិ = to confess an offence
- សំពត់ដូត = a bathing cloth; rain-cloth
- អង្គុយបត់ជើង = to sit side-way.
- សាលាធម្មសភា = Preaching hall
- សាសនិក = Follower, hearer
- សីល = morality ; Precept.
- ស្តុប = a relic mound ; tope ; stupa.
- សូត្រមន្ត = to recite ; chant ; chant the holy stanzas.
- សហធម្មិក = co-religionists; fellow Dhamma-farer.
- សក្ការៈ = honour; worship
- សង្ឃទាន = offering the order gift to the order of monks
- សាមណេរ = a novice
- សាមណេរី = a female novice
- សាវ័ក = disciple; hearer; follower
- សង្រួម = to be self-controlled
- សីក = to leave the order ; leave monk hood; disrobe
- សុរិយគតិ = solar calendar
- សុត្តន្តបិដក = the Basket of discourses; the Basket of sermons
- សាលាឆាន់ = refectory
- សំពះ = to salute with joined palms.

- សុរាមេរយមជ្ជិប្បមាទដ្ឋាន = intoxicant tending to cloud the mind.
- សង្សារចក្រ = wheel of rebirth
- ឧបាទាន = grasping; clinging
- សង្ខារ = formation; conditioned things; compounded things
- សង្ឃកម្ម = formal act
- សូត្រមន្ត = to chant the holy stanzas
- ស្រោមបាត្រ = bowl-case; bowl-bag
- ស្បង់ = The under robe, inner garment
- អត្ថកថា = commentary
- អកតញ្ចូ = ungrateful
- អកុសល = demerit; bad action (adj) unwholesome
- អបាយ = woe; unhappy existence; sorrowful ways
- អ្នកនាគ = ordinand; an applicant (or candidate) for ordination
- អដ្ឋបរិក្ខារ = Eight requisites or equipments: the Three robe ត្រៃវិវរ, the bowl បាត្រ ១, a razor កាំបិតកោរ ១, a needle ម្ពូល ១, a chest belt វត្ថុពន្លឺ ១, a water strainer ធម្មក្រក (តម្រងទឹក)
- អរិយទ្រព្យ = Noble treasure
- អង្ស័ក = chest cloth, upper robe; shoulder piece
- អលោភៈ = non-greed; greedless ness
- អទោសៈ = non- hatred.
- អមោហៈ = non- delusion
- អធិកមាសៈ = intercalary month
- អនត្តា = non-soul; non-ego
- អនិច្ចំ = impermanent; transient
- អនុសាសនី = advice; instruction
- អសុភ = loathsomeness; impurity
- អានិសង្ស = good result; merit; advantage

- អាស្រម = monastic residence; monks' lodging
- អាចារ្យវត្ត = parson
- ឧត្តខុត = girdle; waist belt
- ឧបាសក = lay devotee; lay man
- ឧបាសិកា = lay woman; female devotee

អវសានកថា

ចំណេះតិចតួចតូចប៉ុនប៉ង	រៀបរៀងចងក្រងប្រិតប្រៀងប្រែ
ពាក្យពេចន៍ពុទ្ធសាសន៍ភាសាខ្មែរ	តម្រូវទៅឯអង្គភាពសិក្សា ។
គ្រាន់ជាជំនួយដល់ខេមរា	អ្នកបងសិក្សាសូមឲ្យទន្ទេញ
យកទៅប្រើប្រាស់ផុតទោម្នេញ	ប្រយោជន៍ពេញលេញដល់ពុទ្ធសាសន៍ ។
សូមអភ័យទោសគ្រប់កំហុស	ក្រែងមានភ្នាក់ខុសប្រែមិនច្បាស់
ព្រោះខ្ញុំមិនមែនប្រាជ្ញជាន់ចាស់	គ្រាន់តែដឹងខ្លះយល់សើរៗ ។
ចេះតិចខំបិចផ្សំនាយអាយ	បានជាតម្រាយជូនដំណើរ
ប្រាប់ផ្លូវអ្នកក្រោយអោយបានដើរ	ត្រីបៗថើរៗចរទៅមុខ ។
សូមអ្នកសិក្សាបានជោគជ័យ	ផុតរឿងអប្រិយផុតក្តីទុក្ខ
ក្សេមក្សាន្តកាយចិត្តផ្លាពេញមុខ	បានសាន្តបានសុខគ្រប់វេលា ។

Reference:

Dictionary of Buddhism - Thai English by P.A. Payutto
 Constitution for living- Thai English by P.A. Payutto
 Some other Buddhist websites in English

វត្តពោធិកាវា ក្រុងអង្គរវត្ត ប្រទេសកម្ពុជា

រៀបរៀងចប់នៅ ថ្ងៃទី ៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៧

ភិក្ខុ វណ្ណគុត្តោ ស្វាត សាលៀម